

در سال ۱۳۹۱، تعداد کل خانوارها به ۲۲/۰ میلیون خانوار رسید که در مقایسه با سال قبل ۴/۰ درصد رشد نشان می‌دهد. از این تعداد خانوار ۱۶/۱ میلیون خانوار در مناطق شهری و ۵/۹ میلیون خانوار در مناطق روستایی سکونت داشتند. تعداد خانوار در مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۹۱ در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۴/۵ و ۲/۶ درصد افزایش داشت. توزیع تعداد خانوار برحسب مناطق شهری و روستایی استان‌های کشور نشان می‌دهد بیشترین رشد تعداد خانوار در مناطق شهری به استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، چهارمحال و بختیاری و هرمزگان به ترتیب به میزان ۷/۳، ۶/۴ و ۶/۳ درصد و در مناطق روستایی به استان‌های کرمان، بوشهر و گلستان به ترتیب به میزان ۶/۳، ۵/۱ و ۴/۸ درصد اختصاص داشت. رشد تعداد خانوار در مناطق شهری و روستایی استان تهران در سال ۱۳۹۱ به ترتیب به میزان ۳/۵ و ۰/۴ درصد بود.

براساس آمار سازمان ثبت احوال کشور، تعداد موالید در سال ۱۳۹۱، ۱۴۲۱/۷ هزار نفر بود که در مقایسه با سال گذشته ۲/۹ درصد افزایش داشت. با توجه به تعداد وفات ثبت شده به میزان ۳۶۷/۵ هزار نفر، در این سال ۱۰۵۴/۱ هزار نفر به جمعیت کشور اضافه شد. شاخص نسبت جنسی حاصل از ثبت رویداد وفات در سال ۱۳۹۱ برابر با ۱۲۷/۶ می‌باشد. به عبارت دیگر، در مقابل هر ۱۰۰ واقعه فوت ثبت شده برای زنان، تعداد ۱۲۷/۶ فوت برای مردان به ثبت رسیده است. در این سال تعداد وفات

اقتصاد کشور در سال ۱۳۹۱ به دلیل بی‌ثباتی بازار ارز، تشدید تحریم‌های ظالمانه تحمیلی (تحریم بانک مرکزی و مبادلات نفتی)، تورم بالا و تداوم اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها شرایط سختی داشت. اگرچه افزایش نرخ ارز در صورت وجود ساختارهای لازم برای افزایش تولید می‌توانست منجر به ایجاد مزیت برای تولید داخلی و افزایش اشتغال شود، لیکن در عمل به نوسان نرخ ارز و تورم بالا انجامید که موجب افزایش ناطمینانی و دشواری برنامه‌ریزی برای تولید شد. با این حال، به نظر می‌رسد شرایط اقتصادی کشور در این سال متأثر از تحولات سیاسی به افزایش اتکا بر تولیدات داخلی انجامید و با توجه به افزایش رقابت‌پذیری کالاهای داخلی (به دلیل گران‌تر شدن کالاهای وارداتی) و بهبود شرایط برخی واحدهای تولیدی، در نهایت منجر به بهبود شرایط بازار کار شد؛ به نحوی که در این سال تعداد شاغلان افزایش داشت و نرخ بیکاری به ۱۲/۱ درصد کاهش یافت.

۹-۱- جمعیت و نیروی انسانی

براساس برآورد مرکز آمار ایران، جمعیت کشور در سال ۱۳۹۱ با ۱/۲ درصد رشد به ۷۶/۰ میلیون نفر رسید که ۵۴/۶ میلیون نفر آن ساکن شهرها و بقیه ساکن روستاها بودند. ضریب شهرنشینی در سال مذکور ۷۱/۸ درصد بود. در این سال نسبت جنسی جمعیت که تعداد مردان به ازای هر یکصد نفر جمعیت زن را نشان می‌دهد، برابر ۱۰۱/۷ بود.

فصل ۹ تحولات بازار کار و نیروی انسانی

نیروی کار را تعیین می‌نماید. میزان عرضه کل متاثر از متغیرهای جمعیتی و اقتصادی است.

بررسی جمعیت فعال در سال ۱۳۹۱ نشان‌دهنده افزایش ۰/۴ درصدی آن در مقایسه با سال ۱۳۹۰ می‌باشد. توزیع جمعیت فعال به تفکیک مناطق شهری و روستایی نشان‌دهنده افزایش جمعیت فعال در مناطق روستایی و کاهش جمعیت فعال در مناطق شهری به ترتیب به میزان ۲/۱ و ۰/۳ درصد است. ضمن اینکه در این سال جمعیت فعال مردان ۱/۲ درصد کاهش داشت و در مقابل، جمعیت فعال زنان با ۸/۱ درصد افزایش روبه‌رو بود.

در سال ۱۳۹۱، نرخ مشارکت با ۰/۵ واحد درصد افزایش نسبت به سال گذشته به ۳۷/۴ درصد رسید. افزایش ۰/۴ درصدی جمعیت فعال (شاغلان و بیکاران) موجب افزایش نرخ مشارکت کل کشور شد.

در سال ۱۳۹۱، نرخ مشارکت به تفکیک مناطق شهری و روستایی به ترتیب با ۰/۷ و ۰/۵ واحد درصد افزایش به ۳۶/۵ و ۴۰/۳ درصد رسید.

بررسی نرخ مشارکت به تفکیک جنسیت نشان می‌دهد نرخ مشارکت مردان و زنان در سال مذکور به ترتیب به ۶۱/۲ و ۱۳/۷ درصد رسید که در مقایسه با سال گذشته به ترتیب ۰/۵ و ۱/۱ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

در بخش عرضه نیروی کار، روند کلی عرضه نیروی کار (جمعیت فعال) در سال‌های اخیر رشد ناچیزی داشته است. این در حالی است که نزدیک به یک سوم از جمعیت کشور (بیش از ۲۴ میلیون نفر) را جوانان ۲۰-۳۵ ساله تشکیل می‌دهند. عدم وجود زمینه‌های اقتصادی برای مشارکت فعال‌تر افراد در بازار کار، عامل اصلی عدم رشد عرضه نیروی کار مطابق با پتانسیل‌های موجود می‌باشد. براساس گزارش توسعه انسانی (HDI) سال ۲۰۱۴ سازمان ملل متحد، نرخ مشارکت جمعیت

ثابت شده در مقایسه با سال قبل ۴/۲ درصد کاهش یافت. روند کاهش تعداد وفات ثابت شده نشان‌دهنده افزایش امید به زندگی در کشور است.

جدول ۹-۱- آمارهای حیاتی جمعیت (هزار نفر)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹
تعداد موالید ثبت شده (کل اسناد)	۱۴۲۱/۷	۱۳۸۲/۲	۱۳۶۳/۵
تعداد وفات ثبت شده	۳۶۷/۵	۳۸۳/۵	۴۴۱/۰

مآخذ: سازمان ثبت احوال کشور

در سال ۱۳۹۱، تعداد ۸۳۰/۰ هزار مورد ازدواج و ۱۵۰/۳ هزار مورد طلاق به ثبت رسید که در مقایسه با سال گذشته به ترتیب ۵/۱ درصد کاهش و ۵/۲ درصد افزایش نشان می‌دهد. میزان ازدواج نسبت به طلاق در سال ۱۳۹۱، ۵/۵ برابر بود که در مقایسه با سال گذشته (۶/۱ برابر)، کاهش نشان می‌دهد. این شاخص بیان‌کننده این واقعیت است که به ازای هر ۵/۵ مورد ازدواج یک مورد طلاق به ثبت رسیده است.

۹-۲- بازار کار

عملکرد بازار کار همانند سایر بازارها حاصل تعامل نهادهای اقتصادی و اجتماعی در جامعه بوده و تحت تاثیر سایر نهادها به‌ویژه نهادهای سیاسی و فرهنگی نیز قرار دارد. به این ترتیب، ایجاد اشتغال متضمن فرآیندی است که در نتیجه کنش‌های متقابل نهادهای مذکور حاصل می‌شود. بررسی تحولات بازار کار و اشتغال به‌عنوان برآیند تقاضا و عرضه نیروی کار، منعکس‌کننده چگونگی کارکرد نهادهای مزبور است و عملکرد بهینه آن از جمله مهم‌ترین اهداف دولت‌ها محسوب می‌گردد.

۹-۲-۱- عرضه نیروی کار

عرضه کل نیروی کار نشان‌دهنده تعداد افرادی (ساعتی) است که در هر میزان دستمزد وارد بازار کار می‌شوند. جمعیت ۱۰ساله و بیشتر عرضه بالقوه و جمعیت فعال، عرضه بالفعل

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

۱۵ سال و بیشتر در سال ۲۰۱۲ در کشور ترکیه برای زنان و مردان به ترتیب ۲۹/۴ و ۷۰/۸ درصد، در مصر ۲۳/۶ و ۷۴/۶ درصد، در کره جنوبی ۴۹/۹ و ۷۲/۰ درصد و متوسط جهانی آن ۷۳/۱ درصد بود.

۱۵ سال و بیشتر در سال ۲۰۱۲ در کشور ترکیه برای زنان و مردان به ترتیب ۲۹/۴ و ۷۰/۸ درصد، در مصر ۲۳/۶ و ۷۴/۶ درصد، در کره جنوبی ۴۹/۹ و ۷۲/۰ درصد و متوسط جهانی آن ۷۳/۱ درصد بود.

جدول ۹-۲- تحول جمعیت و بازار کار

(هزار نفر- درصد)

درصد تغییر (۱)	سال		۱۳۸۹	جمعیت ۱۰ سال و بیشتر (برآورد)
	۱۳۹۰	۱۳۹۱		
۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۶۳۴۳۷	۶۲۳۹۱
۰/۴	-۲/۰	۲۳۴۷۶	۲۳۳۸۸	۲۳۸۷۵
۰/۶	-۰/۷	۲۰۶۲۸	۲۰۵۱۰	۲۰۶۵۷
-۱/۰	-۱/۰۶	۲۸۴۸	۲۸۷۸	۳۲۱۸
۰/۵	-۱/۴	۳۷/۴	۳۶/۹	۳۸/۳
-۰/۲	-۱/۲	۱۲/۱	۱۲/۳	۱۳/۵
۰/۱	-۱/۶	۱۳/۸	۱۳/۷	۱۵/۳
-۰/۷	-۰/۲	۸/۲	۸/۹	۹/۱
-۰/۱	-۱/۴	۱۰/۴	۱۰/۵	۱۱/۹
-۱/۲	۰/۴	۱۹/۷	۲۰/۹	۲۰/۵
۰/۳	-۲/۲	۲۶/۸	۲۶/۵	۲۸/۷
۱/۴	-۴/۰	۳۱/۴	۳۰/۰	۳۴/۰
-۱/۴	۱/۴	۱۸/۴	۱۹/۸	۱۸/۴
۰/۵	-۱/۵	۲۴/۵	۲۴/۰	۲۵/۵
۰/۹	-۲/۵	۲۷/۴	۲۶/۵	۲۹/۰
-۰/۶	۰/۶	۱۷/۱	۱۷/۷	۱۷/۱

ماخذ: مرکز آمار ایران

۱- تغییرات نرخ‌های بیکاری و مشارکت برحسب واحد درصد می‌باشند.

۲- برآوردهای جمعیتی مرکز آمار ایران براساس سرشماری سال ۱۳۹۰ تعدیل شده است. بر این اساس، جمعیت بالای ده سال و بیشتر قابل مقایسه با سال پیش از آن نمی‌باشد.

اشتغال به تفکیک بخش‌های اقتصادی نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۱، عمده اشتغال ایجاد شده در بخشی اتفاق افتاده که در سال گذشته با کاهش اشتغال مواجه بود. بهبود شرایط جوی و افزایش نزولات و همچنین محدودیت واردات محصولات کشاورزی به دلیل مشکلات ارزی در رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی و افزایش اشتغال آن موثر بوده است.

خالص مشاغل ایجاد شده در سال ۱۳۹۱ معادل ۱۱۸ هزار شغل است. بررسی خالص مشاغل ایجاد شده به تفکیک بخش‌های اقتصادی نشان می‌دهد در این سال حدود ۱۸۸ هزار فرصت شغلی در بخش کشاورزی و ۵۰ هزار فرصت شغلی جدید در بخش صنعت ایجاد و از موجودی اشتغال بخش خدمات حدود ۱۲۰ هزار شغل کاسته شده است. بررسی مشاغل ایجاد شده به تفکیک جنسیت نشان می‌دهد که در این سال حدود ۳۰۹ هزار

۹-۲-۲- تقاضای نیروی کار

تقاضای نیروی کار عبارت است از (حداکثر) نیروی کاری که در هر میزان دستمزد برای تولید به کار گرفته می‌شود و نشان می‌دهد کارفرمایان در دستمزد معین تمایل به استخدام چه میزان نیروی کار دارند. به‌طور کلی، تقاضای نیروی کار تابعی از سطح تولید (تقاضای موثر) و قیمت‌های نسبی عوامل تولید است.

آمار تعداد شاغلان در بخش‌های مختلف اقتصادی شامل صنعت، کشاورزی و خدمات در سال ۱۳۹۱ نشان می‌دهد که در این سال در مجموع ۲۰/۶ میلیون نفر مشغول به کار بوده‌اند که در مقایسه با تعداد شاغلان در سال گذشته ۰/۶ درصد افزایش نشان می‌دهد. بررسی روند سطح اشتغال کل کشور طی سال‌های ۹۱-۱۳۸۶ نشان می‌دهد که تعداد شغل‌ها به‌طور میانگین در سطح ۲۰/۷ میلیون شغل باقی مانده است. بررسی موجودی

۹/۲ درصد کاهش روبه‌رو بود و با افزایش سال ۱۳۹۱ تقریباً به سطح اشتغال سال ۱۳۸۹ رسید.

۹-۲-۳- بیکاری

در سال ۱۳۹۱، نرخ بیکاری با ۰/۲ واحد درصد کاهش نسبت به سال گذشته به ۱۲/۱ درصد رسید. در سال مورد بررسی، نرخ بیکاری مردان و زنان به ترتیب ۱۰/۴ و ۱۹/۷ درصد بود که نسبت به سال قبل به ترتیب ۰/۱ و ۱/۲ واحد درصد کاهش داشت. مقایسه جمعیت بیکار در سال ۱۳۹۱ با سال گذشته نشان می‌دهد که تعداد بیکاران از حدود ۲/۸۸ میلیون نفر در سال ۱۳۹۰ به ۲/۸۵ میلیون نفر در این سال کاهش یافته است.

بررسی وضعیت نرخ بیکاری برحسب مناطق نشان می‌دهد نرخ بیکاری مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۹۱ به ترتیب ۱۳/۸ و ۸/۲ درصد بود که در مقایسه با سال گذشته به ترتیب ۰/۱ واحد درصد افزایش و ۰/۷ واحد درصد کاهش داشت. نرخ بیکاری بالاتر در مناطق شهری به دلیل مهاجرت کارجویان روستایی به این مناطق است.

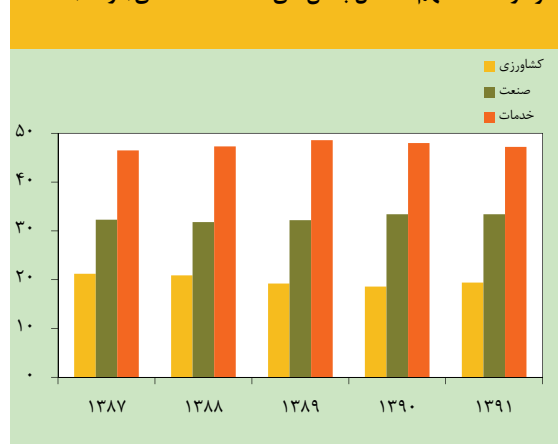
در سال ۱۳۹۱، نرخ بیکاری جوانان در گروه سنی ۱۵-۲۴ ساله، ۲۶/۸ درصد بود که در مقایسه با سال ۱۳۹۰، ۰/۳ واحد درصد افزایش داشت. نرخ بیکاری جوانان در گروه سنی ۱۵-۲۹ ساله نیز با ۰/۵ واحد درصد افزایش به ۲۴/۵ درصد رسید. در دو گروه سنی مذکور نیز نرخ بیکاری به تفکیک جنسیت حاکی از بالا بودن نرخ بیکاری زنان است؛ به طوری که نرخ بیکاری زنان در دو گروه سنی ۱۵-۲۴ و ۱۵-۲۹ ساله به ترتیب ۴۱/۲ و ۳۸/۱ درصد بود.

در میان استان‌های کشور، استان‌های لرستان و ایلام به ترتیب با ۲۰/۰ و ۱۷/۲ درصد بالاترین نرخ بیکاری و استان‌های خراسان جنوبی و کرمان به ترتیب با ۶/۳ و ۷/۷ درصد کمترین نرخ بیکاری را به خود اختصاص دادند. مقایسه تغییرات نرخ بیکاری در استان‌های کشور در سال ۱۳۹۱ با سال قبل نشان می‌دهد که در استان‌های خراسان رضوی، آذربایجان غربی،

فرصت شغلی به موجودی اشتغال زنان اضافه و در مقابل، موجودی اشتغال مردان با کاهش ۱۹۱ هزار فرصت شغلی مواجه شده است.

در سال ۱۳۹۱، بخش خدمات با ۴۷/۲ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داد. در این سال سهم بخش‌های صنعت و کشاورزی به ترتیب معادل ۳۳/۴ و ۱۹/۴ درصد بود. اشتغال بخش‌های صنعت و خدمات در سال ۱۳۹۱ در مقایسه با سال گذشته حاکی از افزایش ۰/۷ درصدی شاغلان بخش صنعت و کاهش ۱/۲ درصدی شاغلان بخش خدمات است.

نمودار ۹-۱- سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی (درصد)

تعداد شاغلان در گروه سنی ۱۵-۲۹ ساله در سال ۱۳۹۱ به ۵۹۱۸ هزار نفر رسید. براساس سرشماری سال ۱۳۹۰، جمعیت این گروه سنی نزدیک به ۲۴ میلیون نفر بود؛ بنابراین، ۲۵ درصد این گروه سنی شاغل و ۷۵ درصد آنان غیر فعال یا بیکار بودند. نسبت شاغلان در این گروه سنی در سال ۱۳۸۵ بیش از ۲۹ درصد بود. با توجه به عبور اوج جمعیتی از این گروه سنی، پایین بودن سهم شاغلان در این گروه حاکی از عدم بهبود وضعیت اشتغال جوانان می‌باشد.

در سال مورد بررسی، تعداد زنان شاغل به ۳۴۴۷ هزار نفر رسید که در مقایسه با سال گذشته ۹/۹ درصد رشد نشان می‌دهد. به این ترتیب، سهم اشتغال زنان از کل شاغلان به ۱۶/۷ درصد رسید که نسبت به سال گذشته ۱/۴ واحد درصد افزایش داشت. شایان ذکر است که در سال گذشته تعداد زنان شاغل با

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

طرح‌های معرفی شده به بانک‌ها ۷۵۰/۲ هزار میلیارد ریال و ارزش طرح‌های تایید شده در بانک‌ها ۳۴۰/۵ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با اسفند ماه ۱۳۹۰ به ترتیب ۲/۸ و ۲/۱ درصد رشد داشت. از میان ۳۰۴/۷ هزار میلیارد ریال طرح‌های قرارداد منعقد شده، حدود ۴۰/۸ درصد مربوط به بنگاه‌های با کمتر از ۱۰ نفر شاغل و بقیه مربوط به بنگاه‌های با ۱۰ تا ۴۹ نفر شاغل بود. با توجه به مبلغ قراردادهای منعقد شده و فرصت‌های شغلی مورد انتظار در قراردادهای فوق، میزان اعتبار لازم برای ایجاد هر فرصت شغلی ۱۵۱/۰ میلیون ریال برآورد می‌گردد.

مانده تسهیلات پرداخت شده توسط بانک‌های عامل از ابتدای اجرای آیین‌نامه تا پایان اسفند ماه ۱۳۹۱ در مجموع معادل ۲۸۴/۵ هزار میلیارد ریال بود. از این میزان عملکرد، ۱۰/۹ هزار میلیارد ریال مربوط به تغییر در مانده تسهیلات اعطایی در پایان اسفند ماه ۱۳۹۱ نسبت به اسفند ماه ۱۳۹۰ بود.

شایان ذکر است تا پایان اسفند ماه ۱۳۹۱، به ترتیب ۱۰/۵ و ۲۳/۶ هزار میلیارد ریال از اصل تسهیلات، سررسید گذشته و معوق شد که در مقایسه با مانده اسفند ماه سال گذشته به ترتیب ۴/۹ و ۱۸/۸ درصد افزایش داشت. نسبت اقساط سررسید گذشته و معوق به کل تسهیلات پرداختی در پایان اسفند ماه ۱۳۹۱ به ۱۲/۰ درصد رسید که در مقایسه با نسبت مذکور در سال قبل ۱/۱ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

گیلان، مرکزی و همدان نرخ بیکاری کاهش و نرخ مشارکت افزایش داشته است. در استان‌های اردبیل، ایلام، لرستان و یزد علی‌رغم کاهش نرخ مشارکت، نرخ بیکاری افزایش یافت. در استان‌های آذربایجان شرقی، اصفهان، بوشهر، تهران، زنجان، سیستان و بلوچستان، کرمانشاه و هرمزگان تغییرات نرخ مشارکت و نرخ بیکاری هم‌سو و مثبت بوده است. در استان‌های البرز، چهارمحال و بختیاری، خراسان جنوبی و شمالی، سمنان، فارس، قزوین، کردستان، کرمان، کهگیلویه و بویراحمد و مازندران تغییرات نرخ مشارکت و بیکاری هم‌سو و منفی بوده است.

۹-۲-۴- تسهیلات اعطا شده برای ایجاد اشتغال

در سال ۱۳۹۱، منابع مالی برای ایجاد اشتغال از محل بندهای (ذ) و (ز) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۴ در مقایسه با سال گذشته کاهش یافت ولی از محل طرح بنگاه‌های زودبازده با رشد مواجه بود. همچنین، طرح ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی از شهریور ماه این سال اجرایی گردید.

الف- تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بنگاه‌های کوچک

اقتصادی زودبازده و کارآفرین

بررسی عملکرد آیین‌نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین از ابتدای اجرای آیین‌نامه (اسفند ماه ۱۳۸۴) تا پایان سال ۱۳۹۱ نشان می‌دهد مانده مبلغ

جدول ۹-۳- مقایسه عملکرد تسهیلات اعطایی به بنگاه‌های کوچک زودبازده و کارآفرین (میلیارد ریال)

درصد تغییر در مانده	میزان تغییر در مانده		مانده در پایان اسفند ماه			
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	
۰/۰	۰/۰	۰/۰	۴۶۷۶۸۰/۰	۴۶۷۶۸۰/۰	۴۶۷۶۸۰/۰	سه‌میه ابلاغی از سوی بانک مرکزی
۲/۸	۸/۶	۲۰۱۳۷/۱	۷۵۰۱۷۲/۴	۷۳۰۰۳۶/۳	۶۷۲۴۳۳/۳	ارزش طرح‌های معرفی شده به بانک‌ها
۲/۱	۶/۹	۶۹۵۱/۷	۳۴۰۴۸۰/۲	۳۳۳۵۲۸/۵	۳۱۲۰۶۰/۰	ارزش طرح‌های تایید شده در بانک
۳/۱	۸/۴	۹۱۰۸/۷	۳۰۴۶۶۷/۵	۲۹۵۵۵۸/۸	۲۷۲۶۱۶/۷	ارزش طرح‌های قرارداد منعقد شده فرصت‌های شغلی برآورد شده براساس
۱/۳	۳/۲	۲۴۹۲۳/۰	۲۰۱۷۴۹۵/۰	۱۹۹۲۵۷۲/۰	۱۹۳۱۵۳۶/۰	طرح‌های قرارداد منعقد شده (نفر)
۴/۰	۹/۱	۱۰۸۸۸/۹	۲۸۴۴۶۶/۰	۲۷۳۵۷۵/۱	۲۵۰۷۷۱/۴	تسهیلات پرداختی
۴/۹	۲۰/۷	۴۸۶/۵	۱۰۴۷۷/۷	۹۹۹۰/۲	۸۲۷۸/۸	اقساط سررسید گذشته
۱۸/۸	۴۱/۵	۳۷۲۷/۸	۲۳۵۸۰/۹	۱۹۸۵۳/۱	۱۴۰۲۵/۷	مطالبات معوق

ب- تسهیلات مشاغل خانگی و خوداشتغالی

به دنبال تصویب و ابلاغ قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی، بانک مرکزی براساس مصوبه شورای پول و اعتبار و از منابع قرض الحسنه بانکها مبالغی را جهت اختصاص به طرح‌های خوداشتغالی و مشاغل خانگی به تصویب رساند. در سال ۱۳۹۱، براساس مصوبه شورای پول و اعتبار مبلغ ۳۲ هزار میلیارد ریال برای تسهیلات خوداشتغالی و مشاغل خانگی تصویب شد. عملکرد بانک‌های عامل در پایان اسفند ماه ۱۳۹۱ نشان می‌دهد عملکرد تسهیلات مشاغل خانگی و خوداشتغالی معادل ۱۸/۱ هزار میلیارد ریال است. مقایسه این میزان پرداختی با رقم مصوب حاکی از عملکرد بیش از ۵۰ درصدی می‌باشد.

۹-۲-۵- عملکرد صندوق بیمه بیکاری در سال ۱۳۹۱

تعداد مقرری‌بگیران بیمه بیکاری در سال ۱۳۹۱ در مقایسه با سال ۱۳۹۰ با رشدی معادل ۷/۳ درصد به ۲۱۶/۲ هزار نفر رسید. این تعداد با توجه به جمعیت بیکار کشور (حدود ۲۸۴۸/۲ هزار نفر در سال ۱۳۹۱) سهم اندکی از کل بیکاران را تشکیل می‌دهد. تعداد بیمه‌شدگانی که طی سال ۱۳۹۱ به جمع مشمولان صندوق بیمه بیکاری اضافه شدند ۱۹۴/۷ هزار نفر بود. بنابراین، تعداد بیمه‌شدگانی که طی سال ۱۳۹۱ از مقرری بیمه بیکاری استفاده نمودند به ۳۹۶/۱ هزار نفر رسید^(۱). از این تعداد، حدود ۲۳ درصد زنان و بقیه مردان بودند. توزیع وضعیت تاهل استفاده‌کنندگان از مزایای صندوق بیمه بیکاری نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۱، ۸۳ درصد از افراد متقاضی، متاهل بوده‌اند. در سال ۱۳۹۱، مقرری ۱۶۸/۶ هزار نفر از مشمولان صندوق بیمه بیکاری قطع گردید. حدود ۷۳/۰ درصد به دلیل اتمام مدت استحقاق، ۱۷/۰ درصد به دلیل اشتغال مجدد و ۱۰/۰ درصد باقی‌مانده به دلایلی از جمله بازنشستگی، ازکارافتادگی، فوت یا عدم شرکت در کلاس‌های فنی و حرفه‌ای و ... از ردیف مقرری‌بگیران حذف شدند. در سال ۱۳۹۱، تعداد موارد قطع مقرری به دلیل اشتغال مجدد ۱۴/۰ درصد رشد داشت.

۱- تعداد استفاده‌کنندگان در هر سال عبارت است از مجموع مقرری‌های برقرار شده در همان سال به‌علاوه مقرری‌بگیران باقی مانده در پایان سال قبل.

(نفر) جدول ۹-۴- عملکرد صندوق بیمه بیکاری

درصد تغییر	سال	
	۱۳۹۱	۱۳۹۰
تعداد مقرری‌بگیران	۲۰۱۴۱۶	۲۱۶۱۷۷
تعداد برقراری مقرری	۱۷۳۴۲۷	۱۹۴۷۰۱
تعداد موارد قطع مقرری	۱۴۲۸۷۲	۱۶۸۶۲۴

ماخذ: سازمان تامین اجتماعی

شایان ذکر است براساس قانون کار، مدت پرداخت مقرری حداقل ۶ ماه و حداکثر ۵۰ ماه از اولین روز بیکاری می‌باشد. طبق آمار ارائه شده، مقرری پرداختی برحسب نفر- ماه در سال ۱۳۹۱ با رشد ۱۰/۰ درصدی به ۲/۵ میلیون ریال رسید.

جدول ۹-۵- توزیع علل قطع مقرری بیمه بیکاری

سایر	اشتغال مجدد	استفاده از حداکثر مدت	تعداد کل قطع مقرری		
				نفر	سهم(درصد)
۱۳۴۲۴	۲۵۱۵۲	۱۰۴۲۹۶	۱۴۲۸۷۲	۱۰۰/۰	۱۳۹۰
۹/۴	۱۷/۶	۷۳/۰			
۱۶۸۶۲	۲۸۶۶۶	۱۲۳۰۹۶	۱۶۸۶۲۴	۱۰۰/۰	۱۳۹۱
۱۰/۰	۱۷/۰	۷۳/۰			

ماخذ: سازمان تامین اجتماعی

۹-۲-۶- دستمزد و حقوق

تعیین حداقل دستمزد در اغلب کشورها به منظور تحقق عدالت اجتماعی و حمایت از نیروی کار با تخصص و مهارت پایین صورت می‌گیرد.

در ایران هر سال حداقل مزد برای کارگران و ضریب حقوق برای کارمندان دولت تعیین می‌گردد. براساس ماده ۴۱ قانون کار مصوب سال ۱۳۶۹، شورای عالی کار در هر سال میزان حداقل مزد کارگران را اعلام می‌نماید. حداقل دستمزد اسمی ماهانه کارگران در سال ۱۳۹۱ با ۱۸/۰ درصد افزایش نسبت به سال قبل معادل ۳۸۹۷/۰ هزار ریال تعیین شد. با در نظر گرفتن نرخ تورم در سال مذکور (۳۰/۵ درصد)، حداقل دستمزد واقعی ماهانه در مقایسه با سال گذشته ۹/۶ درصد کاهش داشت.

همچنین براساس مصوبه هیات وزیران، ضریب حقوق

کارکنان دولت از ۷۰۰ واحد در سال ۱۳۹۰ به ۸۰۵ واحد در سال ۱۳۹۱ افزایش یافت که با ۵-۳ درصد افزایش سالانه، جمع

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

۹-۳-۱- آموزش و پرورش عمومی

در سال ۱۳۹۱، تعداد کل دانش‌آموزان^(۱) با اندکی کاهش به ۱۳/۲ میلیون نفر رسید. از این تعداد، حدود ۴۵۲ هزار نفر دانش‌آموز بزرگسال بودند که در مقایسه با سال قبل ۲/۸ درصد کاهش نشان می‌دهد. بررسی سری زمانی تعداد دانش‌آموزان طی سال‌های ۹۱-۱۳۸۴ نشان‌دهنده متوسط کاهش ۲/۱ درصدی در هر سال است. در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱، حدود ۲۹/۳ درصد از دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه و ۱۷/۲ درصد از دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه در هنرستان‌های فنی- حرفه‌ای و کار دانش مشغول به تحصیل بودند. این آمار نشان‌دهنده تمایل بیشتر پسران به ورود سریع به بازار کار و تمایل دختران به ادامه تحصیل در دانشگاه می‌باشد.

افزایش سالانه حقوق کارکنان دولت به ۲۰/۰-۱۸/۰ درصد رسید. بنابراین، رفاه واقعی کارکنان دولت در سال ۱۳۹۱ با توجه به نرخ تورم کاهش داشت.

۹-۳- آموزش

نظام آموزشی هر کشور در مقاطع مختلف تحصیلی، علاوه بر رسالت فرهنگی و اجتماعی، عهده‌دار تربیت و آماده‌سازی نیروی انسانی برای ورود به بازار کار است. با شناخت مناسب از مزیت‌های نسبی و برنامه‌ریزی صحیح آموزشی می‌توان نیروی انسانی پویاتری را جهت تسریع توسعه اقتصادی به کار گرفت. امکانات آموزشی عمومی مناسب باعث کاهش فقر فرهنگی و اقتصادی شده و زمینه را برای بالفعل کردن استعداد های افراد جامعه فراهم می‌نماید.

جدول ۹-۶- دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی بر حسب جنس (۱)

درصد تغییر		۱۳۹۱-۹۲		۱۳۹۰-۹۱		(هزار نفر)
پسر	دختر	پسر	دختر	پسر▲	دختر	
۲۰/۱	۲۰/۲	۳۵۲۲/۹	۳۳۲۸/۱	۲۹۳۲/۳	۲۷۶۹/۲	ابتدایی
-۳۴/۴	-۳۴/۷	۱۱۱۰/۵	۱۰۰۲/۴	۱۶۹۳/۳	۱۵۳۵/۱	راهنمایی تحصیلی
۷/۴	۱۴/۸	۱۶۸۳/۳	۱۵۹۴/۷	۱۵۶۵/۸	۱۳۸۹/۶	متوسطه عمومی (۲)
۲/۰	۴/۱	۶۳۱۶/۷	۵۹۲۵/۲	۶۱۹۱/۴	۵۶۹۴/۰	جمع

۱- شامل دانش‌آموزان بزرگسال نمی‌باشد.

ماخذ: وزارت آموزش و پرورش
۲- بدون احتساب دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی می‌باشد.

جدول ۹-۷- ترکیب دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی در مناطق شهری و روستایی

۱۳۹۱-۹۲		۱۳۹۰-۹۱		(درصد)
مناطق روستایی	مناطق شهری	مناطق روستایی	مناطق شهری	
۳۱/۲	۶۸/۸	۳۱/۹	۶۸/۱	ابتدایی
۲۴/۱	۷۵/۹	۲۵/۰	۷۵/۰	راهنمایی تحصیلی
۱۲/۳	۸۷/۷	۱۴/۰	۸۶/۰	متوسطه عمومی
۲۴/۹	۷۵/۱	۲۴/۹	۷۴/۱	جمع

ماخذ: وزارت آموزش و پرورش

جدول ۹-۸- دانش‌آموزان مدارس غیردولتی در مقاطع مختلف تحصیلی

درصد تغییر		سهم در کل دانش‌آموزان (درصد)		تعداد (هزار نفر)		
۱۳۹۱-۹۲	۱۳۹۰-۹۱	۱۳۹۱-۹۲	۱۳۹۰-۹۱	۱۳۹۱-۹۲	۱۳۹۰-۹۱	
۲۵/۳	۳/۷	۷/۹	۷/۶	۵۴۰/۴	۴۳۱/۴	ابتدایی
-۳۷/۴	۳/۱	۷/۱	۷/۵	۱۵۱/۰	۲۴۱/۲	راهنمایی تحصیلی
۲۷/۰	۲/۰	۹/۶	۸/۳	۳۱۳/۵	۲۴۶/۸	متوسطه عمومی
۹/۳	۳/۲	۸/۲	۷/۴	۱۰۰۴/۹	۹۱۹/۵	جمع (۱)

ماخذ: وزارت آموزش و پرورش
۱- سهم از کل دانش‌آموزان با احتساب دوره پیش‌دانشگاهی است.

۱- شامل دانش‌آموزان دوره‌های آمادگی، ابتدایی، راهنمایی تحصیلی، متوسطه عمومی، پیش‌دانشگاهی، بزرگسال و تربیت معلم می‌باشد.

فصل ۹ تحولات بازار کار و نیروی انسانی

در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱، تعداد سوادآموزان تحت پوشش نهضت سوادآموزی ۶۵۹/۲ هزار نفر بود که در مقایسه با سال قبل ۱۸/۳ درصد افزایش نشان می‌دهد. از کل سوادآموزان، حدود ۵۲/۷ درصد در دوره تکمیلی و بقیه در مقاطع مقدماتی و سوادآموزی به تحصیل اشتغال داشتند. شایان ذکر است در راستای اجرای قانون برنامه پنجم توسعه، سازمان نهضت سوادآموزی از سال ۱۳۹۰ منحل و به عنوان یکی از معاونت‌های وزارت آموزش و پرورش تعیین و واحدهای استانی آن نیز در آموزش و پرورش استانی ادغام شد. مقرر است تا پایان برنامه پنجم توسعه بی‌سوادی در بین جمعیت ۴۹-۱۰ سال ریشه‌کن گردد. به همین دلیل، برنامه‌های معاونت سوادآموزی وزارت آموزش و پرورش نیز بر آموزش‌های تکمیلی متمرکز شده است.

۹-۳-۲- آموزش عالی

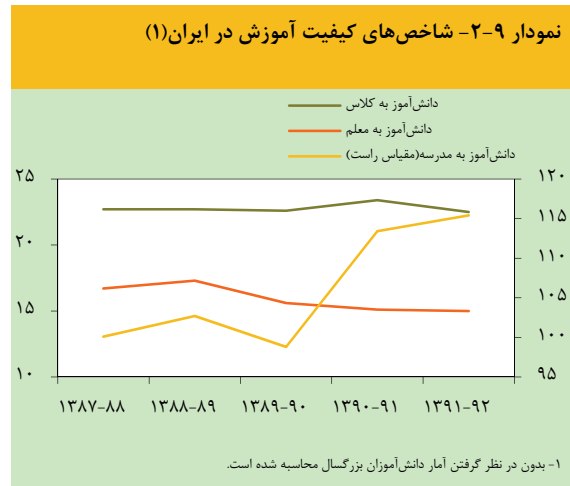
در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱، تعداد دانشجویان کشور (دولتی و غیردولتی) به ۴۳۶۷/۹ هزار نفر رسید که در مقایسه با سال تحصیلی قبل ۰/۸ درصد کاهش نشان می‌دهد.

در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰، تعداد دانشجویان رشته «بهداشت و رفاه» در مقایسه با سال تحصیلی گذشته با ۱۵/۰ درصد افزایش روبه‌رو شد. در سال تحصیلی مذکور، ۶۸/۸ درصد از دانشجویان در دو گروه تحصیلی «علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق» و «مهندسی، تولید و ساخت» به تحصیل مشغول بودند که در مجموع نسبت به سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰، حدود ۱۵/۶ هزار نفر افزایش نشان می‌دهد.

در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱، تعداد دانش‌آموزان مدارس غیردولتی در مقایسه با سال تحصیلی گذشته افزایش داشت. در سال تحصیلی مذکور، حدود ۸/۲ درصد از دانش‌آموزان کشور در مدارس غیردولتی مشغول به تحصیل بودند.

در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱، تعداد مدارس کشور با ۲/۳ درصد کاهش به ۱۱۰/۰ هزار دستگاه رسید. به همین دلیل، شاخص «دانش‌آموز به مدرسه» به رقم ۱۱۶/۱ نفر رسید که در مقایسه با رقم سال قبل (۱۱۳/۴ نفر) معادل ۲/۴ درصد افزایش داشت. در این سال شاخص «دانش‌آموز به معلم» تغییر چندانی نداشته و در سطح رقم ۱۵/۰ نفر باقی ماند. شاخص «دانش‌آموز به کلاس» با ۳/۴ درصد کاهش نسبت به سال قبل به رقم ۲۲/۶ نفر رسید. شایان ذکر است در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱، تعداد کلاس‌ها با ۳/۶ درصد افزایش به ۵۶۴/۱ هزار باب رسید. کادر آموزشی کل کشور در این سال به ۸۴۹/۴ هزار نفر رسید که در مقایسه با سال گذشته ۰/۲ درصد رشد داشت.

نمودار ۹-۲- شاخص‌های کیفیت آموزش در ایران (۱)

۱- بدون در نظر گرفتن آمار دانش‌آموزان بزرگسال محاسبه شده است.

جدول ۹-۹- کل دانشجویان کشور

(نفر)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال تحصیلی		
	۱۳۹۰-۹۱	۱۳۹۱-۹۲	۱۳۹۰-۹۱	۱۳۹۱-۹۲	
	۶۵/۳	۶۴/۲	۰/۹	۹/۶	آموزش عالی دولتی (۱)
	۳۴/۹	۳۵/۸	-۳/۲	۹/۳	زن
	۳۰/۴	۲۸/۴	۶/۰	۱۰/۰	مرد
	۳۴/۷	۳۵/۸	-۳/۹	۲/۶	دانشگاه آزاد اسلامی
	۱۳/۳	۱۴/۰	-۵/۷	۳/۲	زن
	۲۱/۴	۲۱/۸	-۲/۸	۲/۲	مرد
	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۰/۸	۷/۰	جمع

ماخذ: وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری

۱- شامل دانشجویان دانشگاه پیام نور و موسسات آموزش غیردولتی - غیرانتفاعی نیز می‌باشد.